

Varšavská smlouva

Zdeněk Kříž

Důvody pro založení VS

VS – vzniká roku 1955, oficiálně jako reakce na vstup SRN do NATO.

De facto se tím zastřešuje provázaná síť aliancí, kterou si SSSR připoutává země S a V Evropy do roku 1943 (smlouva ČSR a SSSR)

Západ – Moskva si chce dodat sebedůvěry poté, co souhlasila s neutralitou Rakouska.

Dnes se zdá, že Chruščovovi šlo o zásadní transformaci bezpečnostního systému v Evropě a dosažení sovětské hegemonie. Chruščov byl asi posledním sovětským vůdcem, který ještě skutečně věří v nadřazenost socialismu (v 70. letech už ani on nevěří)

Vytvoření VS měl být plán na vynucení svolání si celoevropské konference, která by vybudovala systém kolektivní bezpečnosti ve kterém by se rozpustilo jak NATO tak VS. VS – snaha o změnu existující situace.

Navrženo v Ženevě 1955.

Pokud by se stalo, SSSR by svoje spojení kontroloval dál, tak jak před VS, ale obrané vazby Západu by byly bez NATO narušeny.

Západ nehodlal vyměnit fungující aliance za slib ničeho – stojí proti sobě dvě aliance i formálně, ne jen de facto.

Ve vojenské oblasti se nic zásadního nemění. SSSR kontroluje armády satelitů stejně jako dříve, GŠ satelitů mají povinnost dohodnout se s GŠ v SSSR tak jako tak.

Budují se orgány VS

Cíle VS

Deklarativně byla cílem Varšavské smlouvy koordinace politiky a vytvoření systému kolektivní bezpečnosti v Evropě, resp. spolupráce ve vojenské oblasti při společné obraně socialismu, suverenity a nezávislosti.

Mocenským nástrojem SSSR, zajišťujícím jeho hegemonii ve východoevropském prostoru, jako protipól severoatlantického paktu řízeného USA.

Proto se v roce 1991 rozpadla

Nejvyšším politickým orgánem Varšavské smlouvy byl oficiálně Politický poradní výbor složený z nejvyšších stranických a státních představitelů členských zemí.

V praxi však direktivy Spojenému velení a štábu Spojených ozbrojených sil přicházely ze SSSR

Velení sídlilo v Moskvě a v jeho čele stáli pouze sovětsí vojenští představitelé.

Zástupci ozbrojených sil ostatních států byli pouze styčnými důstojníky, přinášejícími instrukce sovětského velení.

Otázky strategie a taktiky v obecné rovině neřešilo velení a štáb Spojených ozbrojených sil Varšavské smlouvy, nýbrž generální štáb sovětských ozbrojených sil.

Znění smlouvy

SMLUVNÍ STRANY,

znovu stvrzující své úsilí o vytvoření systému kolektivní bezpečnosti v Evropě založeného na účasti všech evropských států bez ohledu na jejich společenské a státní zřízení, což by umožnilo sjednotit jejich úsilí v zájmu zajištění míru v Evropě,

přihlížejíce zároveň k situaci, která vznikla v Evropě v důsledku ratifikace pařížských dohod předvídajících vytvoření nového vojenského západního Německa a jeho zapojení do Severoatlantického bloku, což zvyšuje nebezpečí nové války a ohrožuje národní bezpečnost mírumilovných států,

jsouce přesvědčeny o tom, že za těchto podmínek mírumilovné státy Evropy musí učinit nutná opatření k zajištění své bezpečnosti a v zájmu zachování míru v Evropě.

řídící se cíli a zásadami OSN

v zájmu dalšího upevnění a rozvoje přátelství, spolupráce a vzájemné pomoci v souladu se zásadou respektování nezávislosti a svrchovanosti států, jakož i zásadou nevměšování do jejich vnitřních věcí,

rozhodly se uzavřít tuto smlouvu o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci a jmenovaly svými zplnomocněnci

kterí po předložení svých plných mocí, jež byly shledány v náležitě formě a v plném pořádku, dohodli se na tomto:

Znění smlouvy II.

Článek 1

Smluvní strany se zavazují v souhlase s Chartou Organizace spojených národů zdržovat se ve svých mezinárodních vztazích hrozby silou nebo jejího použití a urovnávat své mezinárodní spory mírovými prostředky tak, aby nebyl ohrožován mezinárodní mír a bezpečnost.

Článek 2

Smluvní strany prohlašují, že jsou ochotny účastnit se v duchu upřímné spolupráce všech mezinárodních jednání, jejichž cílem je zajistit mezinárodní mír a bezpečnost, a plně poskytnout své síly pro uskutečnění těchto cílů.

Přitom smluvní strany budou usilovat o to, aby v dohodě s jinými státy, které si budou přát spolupracovat v této věci, byla učiněna účinná opatření k všeobecnému snížení zbrojení a k zákazu atomových a vodíkových zbraní, jakož i jiných druhů zbraní hromadného ničení.

Článek 3

Smluvní strany budou se spolu radit o všech důležitých mezinárodních otázkách, které se dotýkají jejich společných zájmů, vedeny jsouce zájmem upevnění mezinárodního míru a bezpečnosti.

V zájmu zajištění společné obrany a zachování míru a bezpečnosti budou se Smluvní strany bezodkladně spolu radit v každém případě, kdy podle mínění kterékoli z nich bude hrozit ozbrojený útok proti jednomu státu nebo několika státům zúčastněným na Smlouvě.

Znění smlouvy III.

Článek 4

Dojde-li v Evropě k ozbrojenému útoku proti jednomu státu nebo několika státům zúčastněným na Smlouvě se strany kteréhokoli státu nebo skupiny států, každý stát zúčastněný na Smlouvě na základě práva na individuální nebo kolektivní sebeobranu, v souhlase s článkem 51 Charty Organizace Spojených národů, poskytne státu nebo státům, které byly takto napadeny, okamžitou pomoc, individuálně i v dohodě s ostatními státy zúčastněnými na Smlouvě a to všemi prostředky, které považuje za nutné, včetně použití ozbrojené síly. Státy zúčastněné na Smlouvě budou se neprodleně radit o společných opatřeních, která je nutno podniknout pro obnovení a zachování mezinárodního míru a bezpečnosti.

O opatřeních podniknutých na základě tohoto článku bude zpravena Rada bezpečnosti v souhlase s ustanoveními Charty Organizace Spojených národů. Tato opatření budou zastavena, jakmile Rada Bezpečnosti učiní opatření nutná k obnovení a zachování mezinárodního míru a bezpečnosti.

Článek 5

Smluvní strany se dohodly vytvořit Spojené velení svých ozbrojených sil, které budou podle dohody mezi stranami vyčleněny pod řízení tohoto velení, jež bude jednat podle společně stanovených zásad. Smluvní strany učiní také jiný dohodnutá opatření nutná k upevnění jejich obranyschopnosti tak, aby byla chráněna mírová práce jejich národů, zaručena nedotknutelnost jejich hranic a území a zajištěna obrana před možnou agresí.

Znění smlouvy IV.

Článek 6

K provádění touto Smlouvou stanovených porad mezi státy zúčastněnými na Smlouvě a k projednání otázek vznikajících při provádění této Smlouvy zřizuje se Politický poradní výbor, v němž bude každý stát zúčastněný na Smlouvě zastoupen členem vlády nebo jiným zvlášť jmenovaným zástupcem.

Výbor může zřizovat pomocné orgány, které se ukáží být potřebnými.

Článek 7

Smluvní strany se zavazují neúčastnit se žádných koalic nebo spolenectví a neuzavírat žádných dohod, jejichž cíle jsou v rozporu s cíli této Smlouvy.

Smluvní strany prohlašují, že jejich závazky vyplývající z platných mezinárodních smluv nejsou v rozporu s ustanoveními této Smlouvy.

Článek 8

Smluvní strany prohlašují, že budou působit v duchu přátelství a spolupráce k dalšímu rozvoji a upevnění vzájemných hospodářských a kulturních styků, řídíce se zásadou vzájemného respektování nezávislosti a svrchovanosti a zásadou nevměšování do vnitřních věcí druhého státu.

Znění smlouvy V.

Článek 9

Tato Smlouva podléhá ratifikaci a ratifikační listiny budou odevzdány do úschovy vládě Polské lidové republiky.

Smlouva vstoupí v platnost dnem, kdy bude odevzdána poslední ratifikační listina. Vláda Polské lidové republiky zpraví ostatní státy zúčastněné na smlouvě o odevzdání každé ratifikační listiny do úschovy.

Článek 10

Tato Smlouva podléhá ratifikaci a ratifikační listiny budou odevzdány do úschovy vládě Polské lidové republiky.

Smlouva vstoupí v platnost dnem, kdy bude odevzdána poslední ratifikační listina. Vláda Polské lidové republiky zpraví ostatní státy zúčastněné na Smlouvě o odevzdání každé ratifikační listiny do úschovy.

Článek 11

Tato Smlouva zůstává v platnosti po dobu dvaceti let. Pro Smluvní strany, které do roka před uplynutím této lhůty neodevzdají vládě Polské lidové republiky prohlášení o vypovězení Smlouvy, zůstane smlouva v platnosti po dobu dalších deseti let.

Bude-li v Evropě vytvořen systém kolektivní bezpečnosti a za tím účelem uzavřena Celoevropská smlouva o kolektivní bezpečnosti, o což budou Smluvní strany vytrvala usilovat, pozbuďte tato Smlouva platnosti dnem, kdy vstoupí v platnost Celoevropská smlouva.

Válečné plány v polovině 40. let

Stalin nepochyboval o agresivních úmyslech Západu, byl marxista a realista díval na svět marxisticky a realisticky.

Sovětské vojenské plány z poloviny 40. let byly pravděpodobně defenzivní povahy – v případě konfliktu hájit hranice zóny 50 – 100 km na východ.

I Západní plány byly obranné povahy – Stalin měl obavy, že jsou sovětské špionáži podvrženy. **Obecně měl Stalin mnohem lepší představu o síle a plánech Západu než naopak.**

Západ se domníval, že SSSR má v Evropě až 175 divizí – nadsazené, nicméně SSSR měl značnou převahu – 3-4/1. Korejská válka vzbudila na Západě obavy, že by se mohl opakovat tento scénář v Evropě. Jaké byly plány Stalina není dodnes zcela jasné!

Leden 1951 – schůzka komunistických stran v Moskvě – tlak na vybudování velkých a bojeschopných armád satelitů s perspektivou tří let. Stalin interpretoval americké angažmá v Koreji jako slabost a chtěl těch několika málo let využít.

Stalin mezi svými satrapy a mezi mírovým hnutím šíří zvěsti, že USA koncem roku 1950 zpracovaly plán na vojenské obsazení sovětské zóny v Rakousku. (maskirovka skutečných sovětských úmyslů???)

Sovětští satelité zintenzivňují zbrojení, které u některých vede k ekonomickému zhroucení (ČSR – měnová reforma). Začínají se organizovat velká cvičení s jednoznačně útočnými záměry.

Na straně druhé existuje polský i československý válečný plán, který předpokládá útok se Západu a obranu na vlastním území.

Válečné plány na počátku 50. let - změna v SSSR

Také plány Sokol a Hvězda (československé) z počátku 50. let jsou defenzivní povahy a předpokládají útok NATO (jeho tehdejší situaci a obavy viz minulá přednáška)

Sovětská generalita předpokládá, že konflikt (pokud by vypukl) bude opakováním 2. světové války ve větším měřítku.

Válka bude dlouhá a na výdrž. Vyhraje ten, kdo lépe zmobilizuje všechny síly společnosti. Zkušenosti omezené války v Koreji jí zdánlivě dávají za pravdu.

Podceňován fenomén JZ (bojí se jich ten, kdo má slabé nervy – Stalin) – dělostřelectvo ve velkém. Je podceňován moment překvapení, který zavedením JZ získal na váze a významu.

Existoval Stalinův útočný plán? Byly tyto plány jenom součástí maskirovky a válka v Koreji záminkou, pod kterou mohl SSSR zdůvodnit vlastní militarizaci a ve skutečnost se připravit k útoku na Západ? Zatím nevíme.

SSSR měl v každém případě vojenské kapacity v první polovině 50. let takový útok na ZE provést.

Při uplatnění principů alianční strategie „štitu a meče“ by to znamenalo globální jadernou válku.

Po Stalinově smrti začíná v SSSR debata mezi vojenskými odborníky, která zpochybňuje tehdy platné přístupy v SSSR. Závěr: o výsledcích války se rozhodne na počátku kvůli fenoménu JZ – stejný závěr jako na Západě o pár let dříve.

Rozpracovány myšlenky na přestihující (pre-emptive) útok s cílem ochromit schopnost protivníka zasadit první úder.

Chruščovovo „odzbrojení“

1953 – smrt Stalina – rychlé vyjednání příměří v Koreji.

1955 – duch Ženevy – Chruščov zahájil úsilí o demilitarizaci SV. Otázka: myslel to upřímně nebo chtěl pouze oslabit Západ?

1955 – vznik VS.

V každém případě početní stavy armád tábora socialismu se snižují a míra militarizace jejich ekonomik klesá. Jisté obavy u sovětské generality jak ze ztráty vlivu, tak vojenské bezpečnosti SSSR.

Změna ve strategickém uvažování - Chruščov – příští válka nebude opakováním 2. světové a dříve či později se překlopí v globální jadernou válku.

Zkušenosti 2. světové války, sovětská vojenská doktrína, tradice ruské zahraniční politiky a bolševická dogmata formují strategickou kulturu podezřívavou vůči Západu a ve svém konečném důsledku i velmi agresivní.

SSSR, stejně jako USA začíná řešit otázku jak vyhrát v globální jaderné válce.

Plány VS i operační plány jednotlivých členských států (ty známé) z poloviny 50. let jsou ještě obranné povahy a předpokládají první úder NATO. Obecně se mělo za to, že ten je nepravděpodobný, dokud nebude mít nově budovaný Bundeswehr k dispozici alespoň 12 divizí.

Závěr: Západ zatím není na první úder připraven (v podstatě správný)

Československé velení má obavu, zda by bylo schopno tento úder zastavit, protože ČSLA tehdy neměla k dispozici jaderné zbraně.

Změna strategického uvažování

V SSSR ale Žukov už tehdy rozvíjel úvahy o provedení prvního, předstihujícího úderu (o svátku, či víkendu), kterým vy RA dosáhla v 48 La Manche.

1957 – zbaven moci, ale směr úvah sovětských maršálů byl dán.

1960 – konec 80. let – všechny dochované válčené plány VS mají určité společné rysy!

Plánovači VS, navzdory tomu co věděli o plánech NATO věřili, že NATO se připravuje na první úder proti VS (základ úvah až do 80. let)!

60. léta – opojení raketami, vybavování SSSR JZ strategického určení – debaty snížení počtu RA o 1,2 mil vojáků. Znepokojení v sovětské vojenské elitě. Bluf či skutečný záměr, nevíme.

Počátkem 60. let, po ztroskotání jednání v Paříži (1960 – Powers a neochota Západu vydat SSSR Západní Berlín) a Berlínské krizi se od základu mění strategické plánování VS.

1961 – před vztyčením zdi v Berlíně v srpnu - plány jsou vyloženě útočné povahy, vedení velkorysých útočných operací na Západ.

Cílem je dosáhnout kanálu La Manche, cílem ČSLA je proniknout do pátého dne konfliktu 100 –120 km na území SRN. (pro případ, že Západ zaútočí jako první) a nebo na Rýn, pokud první úder provede VS.

Obranné plány zcela absentují, proto – VS předpokládá první úder (názor Z. K.)

Obdobný scénář s různými modifikacemi platil až do konce 80. let (1988)

Berlínská a Karibská krize a jejich dopady

1958 – Chruščov rozpoutal Berlínskou krizi v domnění, že donutí Západ k ústupu.

Chruščov věří že ani E. ani K. nebudou mít odvahu riskovat JV.

Kennedy reagoval mohutným zbrojním programem – VS se začíná připravovat na válku.

Září – říjen 1961 – obrovské vojenské cvičení VS – Západ se měl pokusit silou si vynutit přístup do ZB, VS reaguje mohutným útokem na Západ. V tomto duchu potom nadále probíhá strategické plánování VS, přestože krize byla vyřešena.

Podobně také Karibská krize přivedla svět na pokraj války.

Po sesazení Chruščova 1964 se pokračuje v započatém směru.

Cílem ČSLA je za použití JZ dorazit do osmého dne války do východní Francie a poté pokračovat v útoku na Lyon.

1. Otázka zda by to vůbec bylo možné?
2. Otázka zda by měl kdo z ČSLA útočit na Lyon?
3. Byl reálný přes sovětských strategických záloh přes území zničení JZ?
- 4.. Nepřerostla by válka v globální jadernou výměnu? – pokud by NATO realizovalo svoje plány tak rozhodně ano.

Dokonce i „připosraná“ generalita ČSLA má obavy o souladu plánu s realitou, nicméně drží ústa a krok.

Role VS

Role VS v 60. letech je obecně spíše kosmetická. Projevilo se to už v roce 1956, kdy sovětská invaze do M. proběhla bez aktivace VS.

To by možná bylo možné ještě vysvětlit novostí organizace, která se teprve formovala.

V 60. letech se ukázalo, že **VS** není fórem pro konzultaci bezpečnostních problémů a koordinaci BP soc. zemí, nýbrž **převodovou pákou Moskvy.**

Albánie se kvůli rozporům se SSSR a odmítání destalinizace neúčastní práce VS už od roku 1961.

Kritika hlavně mezi generalitou v Polsku. Vztah mezi sovětským velením a armádami členských států byl považován za neslučitelný s jejich suverenitou.

Kritika mířila také z Rumunska. Charakter VS se projevil v době karibské i berlínské krize. O jejím průběhu byli členské státy sice informovány, ale ne po linii VS. O instalaci raket na Kubě Chruščov spojení neinformoval.

1964 po pádu Chruščova i NDR požaduje svolání Politického poradního výboru a reformulaci bezpečnostní politiky socialistických států.

1966 – návrh SSSR na institucionalizaci VS, reformu orgánů, nicméně neochota dát větší vliv spojencům.

Větší míru autonomie si vybojovalo Rumunsko (v 1968 neútočí na ČSSR) Reforma konce 60. let zvětšila míru informovanosti spojenců o plánech SSSR.

Dotvořena organizační struktura, která přetrvala až do konce VS.¹⁴

Evoluce plánů VS v 60. letech

Po pádu Chruščova zůstává plánování války zcela v rukou vojenských elit.

SSSR musí reagovat na alianční strategii pružné reakce z roku 1967, která se snaží držet eskalaci konfliktu na nejnižší možné úrovni.

Snahy o omezení konfliktu považují sovětští plánovači za nereálné. Válka tak jako tak přeroste v globální a jadernou. Generalita VS (nejen sovětská) nevěří, že by bylo možné jejich útok zastavit bez JZ a že Západ by z ohleduplnosti JZ nenasadil. Výhodu bude mít ten stát, který udeří JZ jako první a proto to musí být SSSR.

1965 tajná dohoda o umístění JZ SSSR na území ČSSR.

Konvenční válka je v nejlepším případě považována za předejru globální jaderné války.

V 60. letech se znovu stupňuje tlak na zbrojení v socialistických státech, aby členské země naplnily předpoklady plánu z roku 1964.

Koncem 60. let se začíná v ČSSR formovat nezávislejší strategické uvažování. Nejde ale za rámec VS a společenství s SSSR.

Kritizovala se nereálnost útočných plánů ČSLA i jejich důsledek (zničení armády a území ČSSR)

Po roce 1968 je s jeho protagonisty tvrdě zúčtováno.

Nejsou přímé důkazy že invazí v roce 1968 do ČSSR by Sověti chtěli dostat svoje vojska do země. Spíše obavy z možné eroze celého bloku.

Snaha jak Západu, tak SSSR vyhnout se válce v souvislosti s invazí roku 1968

Evoluce plánů VS v 70. letech a détent

Plány se zásadně nemění – vedení útočných operací západním směrem. Válka přejde do jaderného stádia.

Válečné hry předpokládají, že Západ zaútočí a v určité fázi útoku nasadí JZ.

Na tento útok odpoví VS vlastním jaderným úderem a přejde do protiútoků, vojensky obsadí ZE a dovrší historické vítězství socialismu.

Problémem ale je stejně jako v 70. letech neexistence (nenalezení) obranných plánů, které by zastavily útok Západu. Naopak dochovaly se pouze útočné plány. Proto je možné celou pasáž v námět cvičení považovat za maskirovku. Část historiků je proti a nepovažuje plány VS za výlučně agresivní!

Vlastní obrana se necvičí a neplánuje (na rozdíl od Stalinského období), cvičí a plánuje se až útok.

1969 – VS navrhla svolání celoevropské konference bez předběžných podmínek, tedy i s účastí USA.

Sovětská snaha o détent v 70. letech a vojenské plány – rozdíl mezi deklarovanou politikou a reálnými úmysly. Sověti deklarují, že JZ nepoužijí jako první, vojenské plány připouštějí jiný postup (Američani nic takového neslibují a otevřeně říkají, že v případě útoku VS JZ jako první použijí)

Sovětští maršálové nejsou konfrontováni s názorem civilních odborníků v oblasti strategie – míra inovací je menší než v NATO. Celospolečenská diskuse o strategii neexistuje.

Izraelské vítězství v roce 1973 bylo studováno a důraz byl položen na rozvoj prostředků velení. Realita ale narážela na dostupnost technologií a finanční limity.

Evolve plánu VS v 70. letech a détente II

Zavádění SS -20 (RDS-10) v SSSR od poloviny 70. let – tvrdá reakce Západu po sekuritizaci tohoto problému ZE – odvěta dvojí rozhodnutí (1979).

Sověti si v 70. letech začali uvědomovat technologické zaostávání v konvenčních zbraních. Zkušenosti z arabsko-izraelských válek sice nejsou zcela doceňovány (údajný špatný výcvik Arabů – získaný ale v socialistických tátech), avšak pochybnosti začínají.

Západ dle sovětského pojetí usiluje o technologický moment překvapení. Adekvátní hodnocení. **NATO přechází v kvalitativní zbrojení.**

Rozpracovává se koncepce **vstřícného jaderného úderu**. Jaderné prostředky jsou nasazeny několik minut po odpálení JP protivníka, ještě před zničením vlastních JP.

Konec 70. let – tlak generality v SSSR na zvyšování výdajů na obranu socialistických států.

Přípravy na tvorbu statutu Jednotného velení VS v době války. (Statut z roku 1969 se týká jen míru).

SSSR chce zakotvit podřízení jednotlivých armád VS pod vojenské velení VS, které dominantně ovládají Sověti. Poláci předkládají 60 dodatků.

Jak tlaku na navyšování výdajů, tak návrhu statutu odporuje Rumunsko.

Statut schválený roku 1980 Rumuni nepřijali a omezili svoji práci ve VS.

Statut neřeší vztah mezi velením VS a NGŠ sovětské armády. Jeho dopady na zlepšení fungování VS jsou sporné.

Evoluce plánů VS v 80. letech

80. léta - VS není příliš schopná reagovat na inovace Západu a zvětšování jeho kvalitativní převahy.

Základní cíle VS – likvidace Západu jako takového jsou nezměněny.

Zkušenosti arabsko-izraelských válek rozpracovalo NATO v konceptu „úderu do hloubky“ v rámci „kombinované vzdušné operace“ (**Air Land Battle**). **Smyslem bylo likvidovat zálohy VS přicházející na bojiště.**

NATO po debatě a rozporech přijalo koncept boje v hloubce za použití vzdušných prostředků a ne i pozemních (**obavy z přeměny obranné strategie NATO v útočnou**).

VS je nucena reagovat na novou koncepci NATO. Západ ukazuje, jak se chce vyhnout nasazení JZ a zastavit VS jenom konvenčně. VS to interpretuje jako potvrzení útočných úmyslů Západu, protože přece imperialisté chtějí zaútočit protože to jsou imperialisté. Sověti reaguje konceptem masového nasazení speciálních sil v hloubce protivníka (**operačně manévrující skupiny**) s cílem zničit jeho prostředky jaderného napadení, velitelství, štáby, komunikační centra a sklady pohonných hmot. Příprava diverzních skupin na Západě i v době míru.

Sověti roku 1982 prohlašují, že JZ nepoužijí jako první. Paradoxně v době, kdy už ztrácení konvenční převahu.

NGŠ SA Ogarkov razí tezi, že vývoj konvenčních zbraní stírá rozdíl v jejich ničivém účinku mezi jadernými zbraněmi (reálné hodnocení situace) a umožní zcela nové kvalitativní měřítko vedení voj. operací. (potvrdilo se roku 1991) **Zámysl (záměr) operačních plánů VS se nemění, některá cvičení předpokládají nenasazení JZ.**

Sověti ještě před nástupem SDI začínají pochybovat o svých schopnostech uskutečnit vlastní strategické plány na vojenské vítězství socialismu.

Evoluce plánů VS za Gorbačova I.

Gorbačov – 1985 – obnovení víry, že socialismus může mírovým soutěžením porazit Západ. Strategický cíl – celosvětové vítězství socialismu se nemění.

Provést reformy socialismu. Podpora politiky uvolnění pro získání zdrojů. Snaha o uvedení sovětské vojenské doktríny do reality s koncepcí zahraniční politiky.

1986 – XXVII sjezd KSSS – princip rozumné obranné dostatečnosti.

Východisko ze situace, že SSSR není schopen uskutečnit svoje plány díky rostoucí konvenční síle Západu aniž by došlo k likvidační jaderné válce. **SSSR začíná ustupovat od strategie vítězství socialismu za každou cenu.**

Černobyl napomáhá prozření. Jaruzelski 1986 „*Nikdo by si neměl myslet, že v jaderné válce si bude za pět, šest dní pochutnávat na šálku kávy v Paříži*“. (Luňák 2007: 70)

Plány VS získávají obranný charakter. ČSLA zpracovala podrobný obranný plán roku 1986 – poprvé od 50. let. Plány na útok se přibližují realitě, zkracují se tempa postupu, prodlužují se lhůty na dosažení útočných cílů.

Na cvičeních VS se přestává cvičit výhradně postup do ZE a začíná se cvičit se vlastní obranná operace!

1986 – návrh Gorbačova na omezení útočných JZ výměnou za nerealizaci SDI.

1987 – přijetí nové, skutečně obranné strategie VS. Staří psi se novým kouskům těžko učí.

Sovětské vojenské elity mají s tímto postupem problémy.

Maršál Sokolov a mnoho dalších se nevzdal představ o rozhodném vítězství a rozdrčení Západu.

Evoluce plánů VS za Gorbačova II.

Nové instrukce od roku 1988 nadále vycházely z ofenzivních plánů NATO, ovšem předpokládaly obranu.

Pokračuje mylné hodnocení cílů NATO založené na tezi marxistické tezi že „američtí imperialisté zaútočí protože jde o americké imperialisty“.

Obrana jak konvenční, tak jaderná. Rozkaz k nasazení JZ měl dát velitel Spojených sil.

Operační plány ČSLA z roku 1989 předpokládaly po odražení útoku (a bylo plánováno na rozdíl do minula jak jej odrazit) přechod do protiútku.

Jak to interpretovat? Starého psa novým kouskům nenaučíš? Ne.

Plán, který obsahuje návod zastavení útoku protivníka a přechod do protiútku není možné interpretovat jako útočný.

Je zcela evidentní, že obranou jako takovou není možné vyhrát válku.

Proto jde o změnu strategického uvažování.

Plány se dostávají do rozporu s prováděnou redukcí vojsk a probíhajícími Vídeňskými jednáními o konvenčních zbraních.

Zvedení početní parity konvenčních sil v Evropě dle KOS (1990) znamenalo konec nadějí na vedení úspěšných útočných operací proti Západu.

Rozpad VS

Reforma VS přelomu 60. a 70. let zkvalitnila fungování VS, nicméně neuspokojila zcela partnery SSSR (ani komunisty) – VS vnímána jako převodová páka SSSR.

VS nehraje roli fóra pro diskusi bezpečnostních problémů jako NATO. Spíše je vnímána jako převodová páka Moskvy, pro reformě s lépe promazanými převody.

Moskva rezignovala na disciplinaci Rumunska:

1. režim nebyl ohrožen – Causesku byl stalinista, tedy komunist, který opozici tvrdě potíral, 2. Rumunsko neleželo na hlavním strategickém směru a 3. disciplinace Rumunska by mohla přejít v náročnou gerilovou válku v horách, se kterou Sověti od roku 1979 nemají dobré zkušenosti.

1980 – Polský problém. Sověti koketují s myšlenkou intervence. určité indicie naznačují, že ji skutečně připravovali. ČSLA vyčlenila prostředky k poskytnutí „internacionální a bratrské pomoci“ začala je soustřeďovat na hranicích.

Polští komunisté přesvědčili Moskvu, že to zvládnou sami. Definitivní odklad intervence asi až na podzim 1981.

11. 12 – Andropov – zasedání politbyra – nemůžeme intervenci riskovat.

13. 12. 81 – puč politruka, generála Jaruzelského – věděl Andropov víc a hrál si na holubici? Potřeboval po Afghánistánu oslabit kredit jestřába?

Tato politika nic nemění na vnímání VS jako nástroje Moskvy ve střední a východní Evropě.

1991 – rozpad z iniciativy ČSFR, Polska a Maďarska.

Literatura

Fidler, J. - Mareš, P.: Dějiny NATO. Praha 1997.

Kříž, Z.: Adaptace Severoatlantické aliance na nové mezinárodní bezpečnostní prostředí. Brno 2006.

Luňák, P. (ed): Plánování nemyslitelného. Praha 2007.